

DUŠAN JELOVINA

POKUSNO ISTRAŽIVANJE
SREDNJOVJEKOVNOG GROBLJA NA LOKALITETU
PIŠĆINA — LEPIN U BIJAĆIMA KOD TROGIRA

UDK 903.5-653-(497.13)
Izvorni znanstveni članak
Original Scientific Paper

Dr Dušan Jelovina
Y — 58000 Split
Muzej hrvatskih
arheoloških spomenika

Za obavljanja revizijskih istraživanja arheološkog kompleksa Sv. Mar-te na lokalitetu Stombrate u Bijaćima kod Trogira godine 1967. obi-lazili smo bližu okolicu, ne bi li ušli u trag još kojem arheološkom po-ložaju. Osobitu pozornost pridavali smo području smještenom na za-padnom rubu Kaštelanskog polja (sl. 1), podno brda Trečanice, odnos-no brežuljaka zvanim Kukavica, Pender i Sv. Nofar. Na cjelokupnom tom području, koji se kroz vododerine i uvale proteže u dužini do 2 km, primjećuje se mnoštvo poluobrađenog i obrađenog kamenja, ko-jim su kaštelanski težaci u novije vrijeme obziđivali svoje zemljišne parcele, a koje je, sasvim sigurno, u prijašnjim stoljećima vjerojatno pripadalo nekim građevinskim objektima, po svoj prilici rimskim gos-podarskim zgradama. Osim ovih zapažanja na ovom su području već prije pronađeni ostaci mnogobrojnih rimskih spomenika.¹ U Bijaćima je u antičko doba, po ubikaciji F. Bulića, bilo osnovano naselje rimskih veterana zvano *Siculi*.² Ta kolonizacija je vezana uz rimskog cara Klau-dija (41—54. n. e.) i pripadnike njegove VII. i IX legije, koje su mu, u vrijeme Skribonijanove pobune u Dalmaciji 42. godine, ostale vjerne, zašto ih je car nagradio naselivši islužene vojnike (veterane) na ovo područje.³

Među najznačajnije utvrđene arheološke lokalitete na tom području, barem zasad, jest srednjovjekovna nekropola koja se prostirala na zem-ljišnim česticama vlasnika: Vinka Ivkovića pok. Ante, Marina Glumca pok. Ignacija i Frane Marina pok. Mate. Taj se položaj zove Lepin, a nazvan je po nepresušnom izvoru pitke vode (sl. 2). Uži prostor koji se pruža zapadno od spomenutog izvora na kojem je smještena nekropola,

¹ A. Grgin, Novi rimski miljokazi iz donjokaštelanskog polja, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, L, Split 1928—1929, 22.

² G. Novak, Topografija i etnografija rimske provincije Dalmacije, *Nastavni vjesnik*, V, Zagreb 1917, 85.

³ V. O ma š i ć, Topografija kaštelanskog polja, Split 1978, 12; I. B a b i ć, Prostor između Trogira i Splita, Trogir 1984, 47.

a kojeg presijeca poljski put koji vodi iz Kaštela u Plano—Labin (sl. 1), zove se Piščina. Na putu u dužini od oko 50 do 80 m primijećeni su gornji rubovi grobnih obložnica (sl. 3 i 4). Da bismo mogli utvrditi iz kojeg vremena ti grobovi potječu, tom smo prigodom istražili dva groba. U jednom dječjem grobu pronađene su dvije obične brončane karičice i jedan neukrašen prsten, po čemu se lako dalo zaključiti da se radi o ranosrednjovjekovnim grobovima, vjerojatno iz 9. ili 10. stoljeća.

Nakon završetka radova na arheološkoj reviziji i konzervaciji arhitektonskog kompleksa Sv. Marte, odlučeno je da se s ostatkom finansijskih sredstava (koja nisu bila velika) izvrši pokusno istraživanje spomenutog srednjovjekovnog groblja na lokalitetu Piščina — Lepin, koje je od crkve sv. Marte udaljeno oko 500 m prema sjeveru.

Prije početka istraživanja fotografiran je i ucrtan sav slobodni teren na kojem su se prostirali grobovi (sl. 4, 5 i 6), te postavljen koordinantni mrežni sustav 5x5 m. Istraživanja je vodio pisac ovih redaka, uz asistenciju dipl. arheologa Snježane Antunović i akad. slikara Vinka Bakulića, koji je vodio tehničku dokumentaciju. Pokusna iskopavanja trajala su od 23. VI. do 14. VII. 1970. godine i u tom razdoblju otkrivena su i istražena 42 groba.

OPĆA KARAKTERISTIKA GROBLJA

Orijentacija grobova na lokalitetu Piščina — Lepin upozorava na to da su ukopi zadržavali svoj uobičajeni smjer. Naime, gotovo svi grobovi (38) bili su orijentirani u pravcu istok—zapad (licem okrenutim prema istoku sunca), a samo su grobovi br. 1, 2, 3 i 33 bili s manjim skretanjima u smjeru sjeveroistok—jugozapad.

Dubina grobova bila je različita; grobovima otkrivenim na slobodnom dijelu čestice vlasnika Marina Glumca (veći dio čestice je pod kulturom vinograda) br. 4—15, 17, te onima otkopanim na puteljku koji vodi k bunaru Lepin, br. 16, 18—31, dubina se kretala od 28 do 70 cm, a grobovi otkopani na parcelama Vinke Ivkovića br. 1—3 (sl. 7, 8) i Marina Glumca br. 32—34, 37—41 (sl. 17—20), s lijeve strane poljskog puta (vidi kartu rasprostranjenosti grobova), bili su dosta dublji i njihova se dubina kretala od 45 do 160 cm. Grobovi br. 35, 36 i 42 otkopani su na putu i bili su najplići. Njihova dubina se kretala od 0 do 28 cm.

Oblici su grobova različiti. Uglavnom prevladava pačetvorinasti oblik (20), ovalnom i trapezoidnom obliku pripadalo je po 6 grobova, dok se za 10 grobova, zbog oštećenosti grobne arhitekture i povadenih kamenih obložnica prilikom obrade zemljišta, oblik nije mogao ustanoviti.

Dužina grobova uglavnom odgovara veličini pokojnika, a ona se kretala od 70 (grob br. 19) do 230 cm (grob br. 37, 38). Širina grobova je također bila različita. Najveća širina grobova do glave pokojnika kretala se između 40 i 60 cm, a do stopala 25 do 45 cm. Većina grobova (38) načinjena je od vapnenastih neoblikovanih ploča. Obložene stijene grobova sačinjavale su dvije ili tri vertikalno usađene kamene ploče,

a pri uzglavlju i do stopala, bila je jedna takva ploča (sl. 9—20). Tri su groba bila zidana od neobrađenih ili poluobrađenih lomljenaca (sl. 18) i obljepljena glinom (grobovi br. 33, 34 i 41), a samo jedan grob nije bio ničim ograđen. Od 42 otkrivena groba samo njih 8 imalo je pokriv, koji se sastojao od dvije ili više manjih nepravilnih kamenih ploča (sl. 8); dva su bila samo djelomično pokrivena, a svi ostali (32) nisu bili pokriveni. Ipak valja pomišljati da su i ti grobovi izvorno bili pokriveni jednakim pločama, koje su, zbog intenzivne obrade zemljišta (najčešće krčenjem za sadnju vinoze loze), najvjerojatnije povučene. U načinu pokrivanja razliku čine dva groba br. 36 i 38, kojima je pokriv bio od ploča složenih poput krova na dvije vode (sl. 19), a uzglavnice i donožnice zatvoreni su također pločama, i to jednom širom, tako da prolaze pokrivne ploče. Valja istaknuti da su u 30 grobova dna bila popločana tankim pločama, a samo je u 12 grobova bila gola zemlja, što nije tako čest slučaj na području Dalmacije.⁴

U većini grobova bio je ukopan po jedan pokojnik (30 grobova), u 11 su bila ukopana po dva, a u 1 grobu bila su ukopana tri pokojnika, od kojih je jedan uvijek bio *in situ*, a kosti prije umrlih pri novom ukopu bile su vađene i ponovno vraćene u isti grob i smještene, bilo do nogu, po sredini, ili pak sa strane novopokopanog pokojnika, kako je to i inače bio običaj u drugim starohrvatskim grobljima.⁵ Grobovi br. 28 i 38 jesu tzv. dvojni grobovi. U njima su nađena po dva kostura *in situ*, a u oba slučaja pripadali su muškarcu i ženi. U nekim grobovima kosturi su zatečeni u prilično lošem stanju, tako da se prema osteološkim ostacima spol mogao raspoznati samo kod 14 kostura, od kojih je bilo 6 muških i 8 ženskih kostura. U ostalim grobovima, zbog loše sačuvanosti i ispremiješanosti kostura (najčešće prouzrokovane obradom zemljišta), spol se nije mogao odrediti, a takvih slučajeva bilo je u 16 grobova. U 14 grobova bila su ukopana djeca. Položaj kostura u grobovima uglavnom je bio svugdje isti. Pokojnici su se ukapali u ispruženom stavu na leđima s rukama ispruženim niz tijelo ili su ruke bile prekrížene na prsima, odnosno na truhu.

NALAZI U GROBOVIMA

Od 42 istražena groba na ovoj nekropoli kulturne priloge sadržavalo je 13 grobova. U nastavku opisujemo te nalaze po slijedu grobova.

Grob 5

a) Par običnih brončanih karika, nađene sa strane glave slabo sačuvanog ženskog kostura. Karike su okrugla oblika i tamnozelenkaste patine. Jednoj su krajevi malko rastavljeni a drugoj, zbog deformacije, prelaze jedan preko drugog. Promjer im je 3,5 cm (Tab. I, 5).

b) Kod šake desne ruke nađen je prilično masivan prsten, načinjen tehnikom lijevanja od legure cinka i olova. Prsten je iznutra ravan, a izvana blago zaobljen. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. I, 5).

⁴ D. Jelovina, Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine, Split 1976, 72.

⁵ D. Jelovina, o. c., 74.

c) U istom grobu nađen je glineni pršljen (vretence), načinjen od rimske opeke. Pršljen je plosnato-kružnog oblika s okruglom središnjom rupom. Promjer mu iznosi 3 cm, središnjeg otvora 0,8 cm (Tab. I, 5).

Grob 6

a) Par običnih karičica načinjenih od tanke brončane žice; nađene sa strane glave dječjeg kostura. Jedna karičica je prilično oštećena i manjkava, a druga je ovalna oblika. Promjer dužine osi čitave karičice iznosi 2,6 cm (Tab. I, 6).

b) Kod prstiju desne ruke nađen je prsten izrađen kovanjem od tanke brončane žice, trokutasta je presjeka. Krajevi prstena, koji prelaze jedan preko drugog, bili su spojeni malom zakovicom. Promjer mu iznosi 1,4 cm (Tab. I, 6).

Grob 7

Među kostima slabo sačuvanog kostura nađen je dosta masivan prsten, načinjen od legure cinka i olova, tamnozelenkaste patine. Prsten je iznutra ravan, a izvana blago zaobljen. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. I, 7).

Grob 10

Kod šake desne ruke slabo sačuvanog kostura nađen je brončani prsten, tamnozelenkaste patine. Prsten je načinjen kovanjem od tanke žice trokutasta presjeka. Malo je deformiran i oštećen, tako da su mu krajevi, koji su bili spojeni zakovicom, rastvoreni. Promjer mu je oko 2 cm (Tab. I, 10).

Grob 14

a) Par karičica nađene sa strane glave dobro sačuvanog ženskog kostura, načinjene od tanke brončane žice. Od jedne je preostalo samo dva manja komadića, dok je druga, iako malo deformirana, čitava i ima ovalan oblik. Jedan kraj sačuvane karike završava petljom u obliku slova »S«. Promjer duže osi iznosi joj 3 cm, a kraće 2,3 cm (Tab. II, 14).

b) Kod prstiju desne ruke nađen je prilično masivan prsten, izrađen od izljevne legure cinka i olova. Prsten je iznutra ravan, a izvana blago zaobljen. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. II, 14).

c) Uz desni bok kostura nađen je pršljen, načinjen od rimske opeke. Pršljen je nepravilno kružnog oblika s okruglom rupom u sredini, svjetlocrvenkaste je boje. Promjer mu iznosi oko 4 cm, središnjeg otvora 1,1 cm (Tab. II, 14).

Grob 15

a) Par običnih karičica od bakrene žice, nađene ispod lubanje dječjeg kostura. Karičice su prilično tanke i loše su sačuvane. Obje su deformirane i polomljene. Na jednom kraju karičice završavaju uškom, a na drugom petljom. Promjer im se kretao oko 2,5 cm (Tab. II, 15).

b) Kod prstiju desne ruke nađen je brončani prsten, izrađen kovanjem. Iznutra je ravan, a izvana blago zaobljen. Dosta je deformiran tako, da mu krajevi, koji su bili spojeni jednom zakovicom, znatno prelaze jedan preko drugoga, pa je izvorni promjer dosta smanjen. Promjer mu je 1,5 cm (Tab. II, 15).

Grob 16

Brončani prsten nađen na prstu lijeve ruke kostura neutvrđenog spola. Načinjen je od tanke spljoštene žice, blago trokutastog je presjeka. Prilično je deformiran, tako da su mu krajevi rastavljeni i oštećeni. Promjer mu je iznosio oko 2 cm (Tab. II, 16).

Grob 17

a) Među izmiješanim kostima u razorenom grobu nađena su dva brončana prstena, načinjena lijevanjem. Jedan je znatno oštećen i deformiran, tako da su mu krajevi podosta rastvoreni, trokutasta presjeka. Po svojoj vanjskoj površini ukrašen je nizom ugraviranih malih rombića, koji se spajaju na trokutastu hrptu obruča. Ukrašen je korozijom prilično oštećen te se jedva primjećuje. Promjer mu je iznosio oko 2 cm (Tab. II, 17).

b) U istom grobu nađen je i okrugli pršljen od pečene gline, pomiješane sa sitnim zrnima pijeska, sivosmeđe je boje. Prilično je pravilno oblikovan i neznatno oštećen. Promjer mu iznosi 3,3 cm, a promjer središnjeg otvora 1,2 cm (Tab. II, 17).

Grob 22

a) Ispod lubanje ženskog kostura nađena je polomljena i manjkava jednojagodna naušnica, od koje je preostala samo jagodica s manjim dijelom karike. Naušnica je od srebra. Bikoničnu jagodu sačinjavaju dvije spojene polutke glatkih površina, koje na sastavku imaju filigransku žicu koja je otpala (Tab. III, 22).

b) Tri brončana prstena. Jedan nađen na prstu lijeve ruke, a dva na prstima desne ruke.

Prsten nađen na lijevoj ruci (prvi na tabli) iznutra je ravan, a izvana blago zaobljen, malo je deformiran. Promjer mu iznosi 1,9 cm (Tab. III, 22). Prsten nađen na desnoj ruci izrađen je kovanjem, trokutasta je presjeka. Deformiran je i oštećen, tako da su mu krajevi, koji su bili zalemljeni, rastavljeni i prelaze jedan preko drugoga. Promjer mu iznosi 1,9 cm (Tab. III, 22 u sredini). Kod prstiju iste ruke nađena su dva tanka brončana fragmenta, koji su također pripadala prstenu, koji je bio načinjen od vrlo tanke žice (Tab. III, 22).

c) Na grudnom košu kostura nađena su dva zrnca ogrlice. Zrnca su okrugla oblika, nejednakih veličina, načinjena od staklene paste crne boje. Promjer većeg zrna iznosi 0,8 cm, a manjeg 0,6 cm (Tab. III, 22).

Grob 26

Ispod lubanje dječjeg kostura nađena je naušnica tipa jedne jagode. Veoma je loše sačuvana, tako da joj je preostala samo deformirana

jagoda s djelićem karike. Naušnica je od srebra, a jajoliku jagodu sačinjavaju dvije glatke spojene polutke. Po sredini, gdje se te polutke spajaju, te na krajevima jagode, optočena je tankom žičanom niti. Dužina jagode 1,2 cm (Tab. III, 26).

Grob 27

a) Kod lubanje ženskog kostura nađena je brončana naušnica tipa jedne jagode. Na jednom kraju uz jagodu karika završava uškom, a na drugom je kukica. Bikoničnu jagodu sačinjavaju dvije spojene glatke polutke. Po sredini gdje se te polutke spajaju, kao i na krajevima jagode, optočena je tankom žičanom niti. Ovalna karika je deformirana, a jagoda prilično oštećena i manjkava. Promjer duže osi iznosi joj 3 cm, a kraće 2,8 cm (Tab. III, 27).

b) Na prstu lijeve ruke nađen je prilično masivan prsten, izrađen lijevanjem od legure cinka i olova. Iznutra je ravan, a izvana blago zaobljen. Promjer mu iznosi 2 cm, širina obruča 0,6 cm (Tab. III, 27).

Grob 35

Par običnih brončanih karičica, nađen s jedne i s druge strane lubanje dječjeg kostura. Obje su ponešto deformirane. Na jednom kraju karičice su stanjene i zašiljene, a na drugom su malo zadebljane. Promjer im se kreće oko 2,3 cm (Tab. III, 35).

Grob 39

a) Na prstu desne ruke slabo sačuvanog kostura nađen je prsten, načinjen od tankog srebrnog lima. Iznutra i izvana je ravan. Na prednjoj strani prilemljena mu je okrugla pločica, ukrašena s nekoliko radialno ugraviranih crtica koje završavaju malom točkom. Vanjska površina obruča također mu je ukrašena urezanim crticama i malim trokutićima, koji se međusobno dodiruju. Malo je deformiran i oštećen. Promjer mu iznosi 1,7 cm (Tab. III, 39).

b) Uz desni bok istog kostura nađen je manji željezni nož. Hrnat i oštrica povijaju mu se blago prema vrhu. Oksidacijom je jako nagrizen i oštećen, osobito oštrica i trn. Dužina preostalog dijela iznosi mu 12 cm, širina sječiva 1,7 cm (Tab. III, 39).

NALAZI IZVAN GROBOVA

1. Na mjestu jednog već prije uništenog groba, u neposrednoj blizini groba br. 12, nađen je jedan brončani prsten, načinjen lijevanjem. Prsten je trokutasta presjeka, a na prednjoj strani je tiještenjem malo proširen. Promjer mu iznosi 2 cm (Tab. III, 1).

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Kratkotrajnim pokusnim istraživanjima starohrvatskog groblja na lokalitetu Piščina — Lepin na zapadnom rubu Kaštelanskog polja, nedaleko poznatog arheološkog kompleksa Sv. Marte u Bijaćima, otkri-

vena su i stražena 42 groba. Po svojim općim značajkama može se, bez sumnje, zaključiti da se radi o veoma prostranom srednjovjekovnom naseobinskom groblju, koje se, po svojim osnovnim, a nadalje po arheološkim nalazima u grobovima, uklapa u vremensko razdoblje postojanja stare hrvatske države, tj. od 9. do 12. stoljeća. Nije isključena i mogućnost, pogotovu kad je riječ o sjeverozapadnom i zapadnom dijelu groblja, da su ukopi na toj nekropoli potrajali i mnogo duže od 12. stoljeća. No, zasad, pitanje točnog određivanja gornje, pa i donje granice trajanja ovog groblja ostaje otvoreno, jer dosadašnja parcijalna istraživanja u tom smislu nisu mogla pružiti čvrstih elemenata, po kojima bi se na to pitanje mogao pružiti sigurniji i točniji odgovor.

Na ovom groblju, kao i kod većine istraženih starohrvatskih nekropola na području Dalmatinske Hrvatske, grobovi su bili načinjeni od vertikalno postavljenih (usađenih) nepravilnih kamenih ploča, a samo manji broj je bio od uslojenog (zidanog) kamenja u više redova, kad kad oblijepljeni glinom. Karakteristika je ovog groblja da su u 30 grobova dna bila popločana tankim vapnenastim pločama, a samo u 12 grobova dno je sačinjavala gola zemlja. Posebnost te nekropole očituje se i u tome što su, osim rijetkih iznimaka, tj. malih odstupanja od uobičajenog smjera, grobovi pretežno orijentirani u istom i to pravilnom pravcu istok—zapad, što ovu nekropolu svrstava među naseobinska groblja kojima su grobovi poredani u redove.

Grobni nalazi su pretežno izrađeni od bronce, bakra, srebra, željeza i gline. Tipološko-statistički pregled tih nalaza izgleda ovako: običnih karičica 6 komada, naušnica s jednom jagodom 3 komada, prstena 14 komada, zrnaca od đerdana 2 komada, pršljena (vretenaca) 3 komada i noževa 1 komad.

Već i pri sumarnom uvidu u netom navedenom popisu grobnih nalaza na lokalitetu Pišćina — Lepin, udara u oči izuzetno malobrojni i prilično jednoličan fond grobnih kulturnih priloga, što nije u uobičajenom razmjeru za grobove toga vremena na području Dalmatinske Hrvatske, u odnosu na broj istraženih grobova.⁶ Uglavnom prevladavaju predmeti koji pripadaju nakitu, i to naušnice i prstenje. Od naušnica u tipološkom smislu najzastupljenije su obične karičice, a potom naušnice tipa s jednom glatkom jagodom, dok ostali tipovi naušnica, koje se na ovom području obično brojno javljaju, potpuno nedostaju. Prstenje je, osim u jednom slučaju, jednostavnih oblika, načinjeno lijevanjem i kovanjem. Takvo prstenje najčešće se uvrštava u standardni nakitni materijal dalmatinsko-hrvatskih groblja, koji po svojim jednostavnim oblicima pripadaju produkciji domaćih zlatarskih radionica i kao takvi čine sastavni dio starohrvatskog nakitnog kruga 9. do 12. stoljeća.⁷

Od ostalih grobnih nalaza na ovom groblju vrijedno je još upozoriti na nalaze pršljena (vretenaca). S obzirom na broj takvih nalaza (3), a imajući pritom na umu da se pršljeni na području Dalmatinske Hrvat-

⁶ D. Jelovina, o. c., 151.

⁷ D. Jelovina, o. c., 106—108.

ske češće nalaze izvan grobova, obično na mjestima ili u blizini nekadašnjih naselja,⁸ to groblje u tom smislu donekle predstavlja i izvjesnu svojevrsnost. Na takvu pretpostavku pogotovu nas navodi i činjenica što su sva tri pršljena nađena u grobovima na istočnom dijelu groblja, za koje se, po svojim općim značajkama, a naročito po ostalim grobnim nalazima, prepostavlja da pripada najstarijem dijelu nekropole (prvoj fazi njegove upotrebe), gdje su ukapanja otpočela možda još oko sredine 9. stoljeća.

Pokusna istraživanja i relativno skroman fond grobnih nalaza na groblju Piščina — Lepin ne pružaju ni izdaleka dovoljan broj elemenata na temelju kojih bismo mogli dati potpuniji odgovor na sva pitanja koja nam to groblje nameće. To se u prvom redu odnosi na određivanje kontinuiteta trajanja groblja, tj. utvrđivanje njegove donje i gornje granice, rasprostranjenost groblja, smještaj naselja, te na konačan uvid u cjelokupne nalaze duhovne i materijalne kulture koji, bez sumnje, predstavljaju najznačajnije i najsigurnije argumente. Na temelju rezultata dobivenim pokusnim istraživanjem možemo, zasad, zaključno dati odgovor da se groblje na lokalitetu Piščina — Lepin uklapa u vremensko razdoblje ostalih istraženih starohrvatskih groblja na području Dalmatinske Hrvatske, koje je najvjerojatnije nastalo negdje oko sredine 9. i da je trajalo do 12. stoljeća, a možda i dosta kasnije, na što upućuju pojedine indicije uočene na zapadnom i sjeverozapadnom dijelu groblja. Na to, kao i na sva druga spomenuta pitanja, koja su ovim pokusnim istraživanjima ostala nerasvijetljena, trebala bi dati odgovor buduća sustavna arheološka istraživanja ovog lokaliteta.

Résumé

LES FOUILLES EXPÉRIMENTALES PRATIQUÉES DANS LE CIMETIÈRE MÉDIEVAL DU SITE PIŠĆINA—LEPIN A BIJAĆI PRÈS DE TROGIR

Une nécropole médiévale a été découverte en 1967 au cours des fouilles révisionnelles pratiquées dans l'ensemble archéologique de Sainte-Marthe dans le site de Stombrate à Bijaći près de Trogir, sur la position dite Piščina—Lepin. Un chemin champêtre allant de Kaštel à Plano—Labin traverse le cimetière. Les bordures supérieures des dalles tombales de certaines tombes étaient visibles sur une partie de ce chemin. A cette occasion, des fouilles ont été pratiquées dans deux tombes afin de pouvoir déterminer de quelle époque proviennent ces tombes. Les découvertes faites dans ces tombes (boucles d'oreilles et bague) ont permis de conclure facilement qu'il s'agit de tombes du haut moyen-âge, vraisemblablement du IXe ou du Xe siècle.

Lorsque ces fouilles révisionnelles et la conservation de l'ensemble d'architecture de Sainte-Marthe furent terminées, des fouilles expérimentales de courte durée ont été entreprises dans ledit cimetière du site de Piščina—Lepin, qui est à environ 500 m de l'église Sainte-Marthe, en direction du Nord.

⁸ D. Jelovina, o. c., 129.

L'auteur présente brièvement dans l'introduction de son article chacune des remarques faites lors de la reconnaissance préalable de la partie nord-ouest de la région de Kaštelansko polje. L'auteur mentionne en même temps que dans l'antiquité, d'après l'ubication de F. Bulić, une agglomération de vétérans romains, appelée *Siculi*, avait été fondée dans cette région (sous l'empereur romain Claude — 41—54 de notre ère), ce dont témoignent également les nombreux vestiges de monuments romains découverts. Suivent une brève description et le cours des fouilles expérimentales du cimetière médiéval découvert, lesquelles ont duré du 23 juin au 14 juillet 1970; 42 tombes ont été découvertes et fouillées pendant cette période.

Dans le premier chapitre l'auteur présente toutes les données les plus importantes sur chacune des tombes fouillées, leur architecture, leur orientation, leur profondeur et leurs restes ostéologiques; une description exhaustive des découvertes (Tableaux I, II, III) est présentée dans le deuxième chapitre.

Sur la base de chacun des résultants obtenus lors des fouilles expérimentales et des remarques générales, l'auteur conclut que sur le site de Piščina—Lepin s'étend sans doute un très grand cimetière d'agglomération médiéval, qui s'étend dans la période de l'antique Etat de Croatie, à savoir du IXe au XIIe siècle.

Dans ce cimetière, de même que dans la plupart des nécropoles paléocroates fouillées de la région de la Croatie Dalmate, les tombes étaient construites en plaques de pierres irrégulières disposées (plantées) verticalement, et seulement quelques unes étaient en pierres disposées en couches (en maçonnerie) sur plusieurs rangées, parfois assemblées avec de l'argile. La particularité des tombes découvertes réside en ce que dans 30 d'entre elles, le fond était dallé de plaque calcaires plus fines, et dans 12 tombes seulement le fond était formé de terre nue. Les tombes étaient orientées de l'est à l'ouest, selon le coutume. Leur profondeur était différente — entre 0 et 160 cm. La forme des tombes était également différente. La forme parallélogrammatique (20) prédominait généralement; six tombes avaient une forme ovale et six autres une forme trapézoïdale.

L'aperçu typologique-statistique des objets provenant des tombes se présente comme suit: 6 boucles d'oreilles simples; 3 boucles d'oreilles avec une fraise; 14 bagues; 2 perles de collier; 3 pesons (de fuseau) et 1 couteau. Les objets découverts dans ces tombes sont pour la plupart en bronze, en cuivre, en argent, en fer et en argile.

Il saute aux yeux que les objets découverts dans ces tombes sont exceptionnellement peu nombreux et assez uniformes; ceci n'est pas dans la proportion habituelle des tombes de cette époque dans la région de la Croatie Dalmate, ceci par rapport au nombre des tombes fouillées. Les plus nombreux sont, en général, les parures classées dans les matériaux standard de parure des tombes croates-dalmates qui, par leurs formes simples, appartiennent à la production des ateliers d'orfèvrerie autochtones et qui comme telles font partie intégrante du cercle paléo-croate des parures du IXe siècle au XIIe siècle.

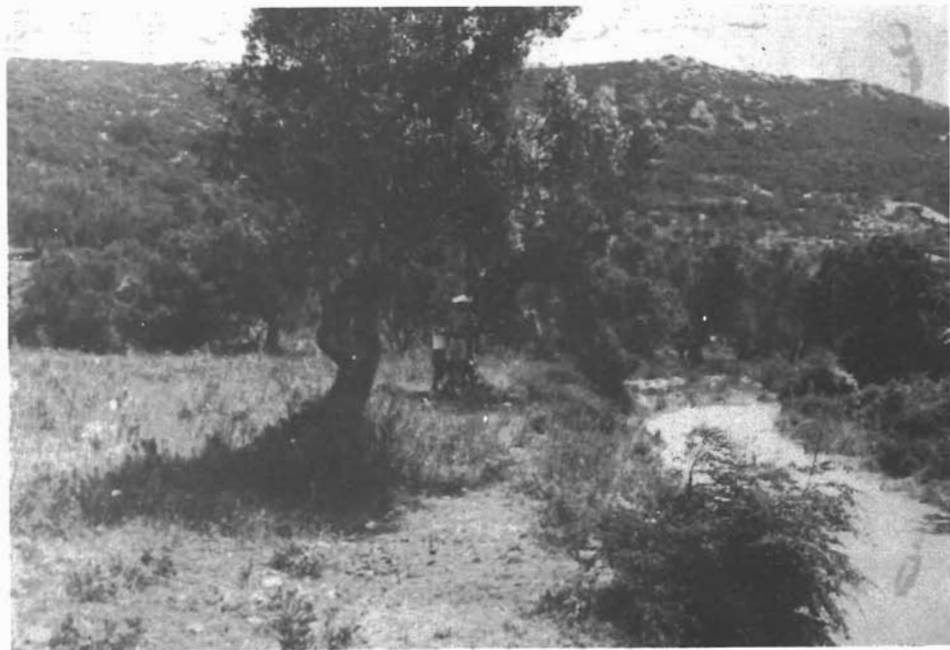
Sl. 1. Kaštelansko polje, pogled na područje Bijaci; u prvom planu lokalitet Piščina—Lepin. — *La plaine Kaštelansko polje, vue de la région de Bijaci; au premier plan le site archéologique Piščina—Lepin*

Sl. 2. Piščina—Lepin, pogled na bunar zvan Lepin. — *Pišćina—Lepin, vue du puits dit Lepin*

Sl. 3. Piščina—Lepin, pogled na dio poljskog puta i usjeka na kojima se vide poklopnice grobova. — *Piščina—Lepin, vue d'une partie du sentier champêtre et des entailles où l'on voit les pierres tombales des tombes*

Sl. 4. Piščina—Lepin, pogled na dio poljskog puta i čestice na kojoj su otpočela istraživanja. — *Piščina—Lepin, vue d'une partie du sentier champêtre et de la parcelle où ont été enterprises les fouilles*

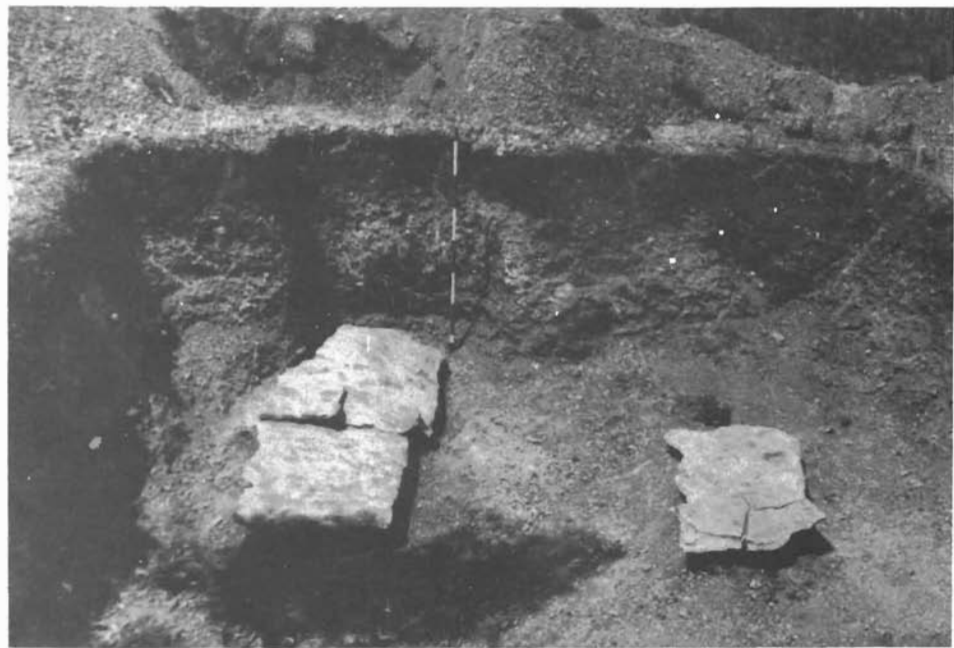
Sl. 5. Piščina—Lepin, početak iskopavanja na istočnom dijelu groblja. — *Piščina—Lepin, début des fouilles dans la partie est du cimetière*

Sl. 6. Piščina—Lepin, istraživanja slobodnih površina uz vinograd vlasnika M. Glumca. — *Piščina—Lepin, fouilles pratiquées sur les surfaces libres, près des vignobles du propriétaire M. Glumac*

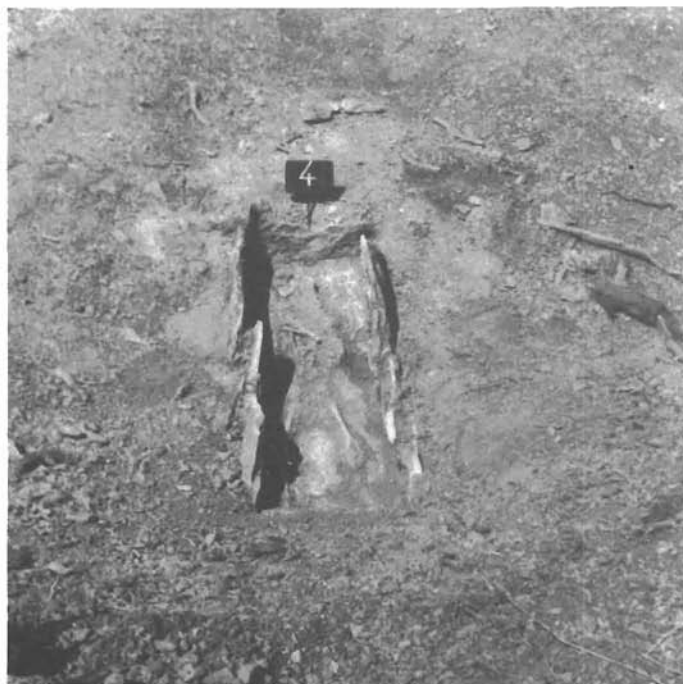
Sl. 7. Pišćina—Lepin, početak iskopavanja sonde. — *Pišćina—Lepin, début des fouilles de la sonde*

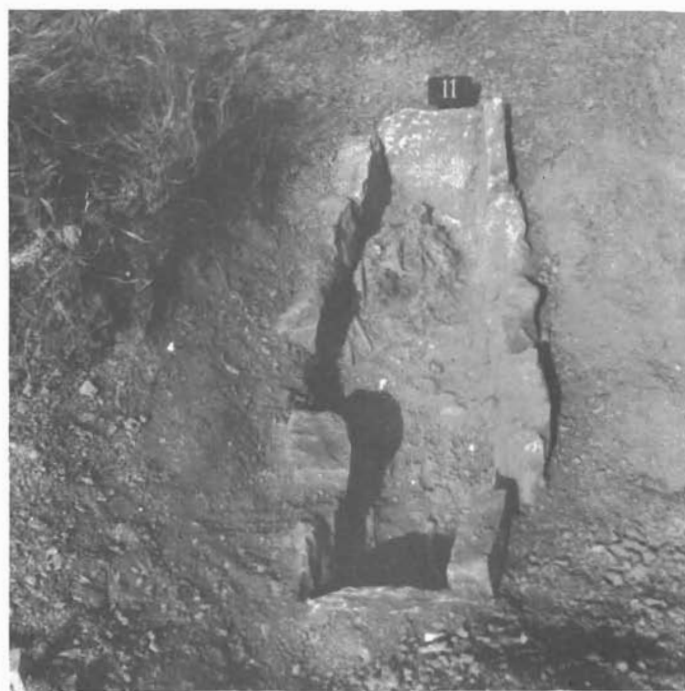
Sl. 8. Pišćina—Lepin, otkriveni grobovi u sondi. — *Pišćina—Lepin, tombes découvertes dans la sonde*

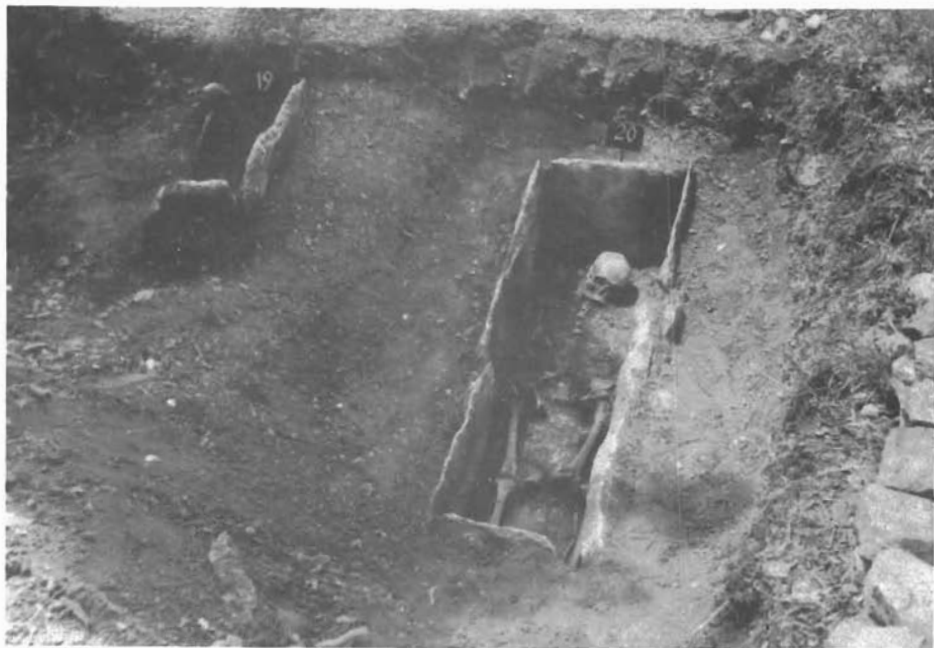
Sl. 9. Piščina—Lepin, otkriveni i istraženi grobovi na sjevernom dijelu groblja. — *Piščina—Lepin, les tombes découvertes et fouillées dans la partie nord du cimetière*

Sl. 10. Piščina—Lepin, istražen grob na sjeveroistočnom dijelu groblja. — *Piščina—Lepin, tombe fouillée dans la partie nord-est du cimetière*

Sl. 11—12. Piščina—Lepin, otkriveni i istraženi grobovi na istočnom dijelu groblja.
— *Pišćina—Lepin, tombes découvertes et fouillées dans la partie est du cimetière*

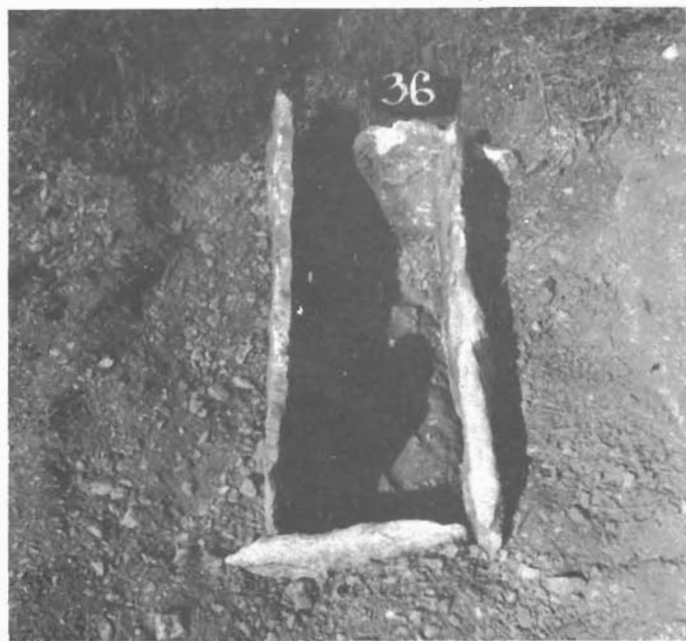
Sl. 13—14. Pišćina—Lepin, otkriveni i istraženi grobovi uz poljski put. — *Pišćina—Lepin, tombes découvertes et fouillées le long du sentier champêtre*

Sl. 15—16. Piščina—Lepin, otkriveni i istraženi grobovi uz poljski put na jugoistočnom dijelu groblja. — *Pišćina—Lepin, tombes découvertes et fouillées le long du sentier champêtre dans la partie sud—est du cimetière*

Sl. 17—18. Piščina—Lepin, otkriveni i istraženi grobovi na jugozapadnom dijelu groblja. — *Pišćina—Lepin, tombes découvertes et fouillées dans la partie sud-ouest du cimetière*

Sl. 19—20. Piščina—Lepin, otkriveni grob s pokrivom poput krova na dvije vode; grob nakon istraživanja. — *Piščina—Lepin, tombe découverte avec couvercle en forme de toit sur deux pentes; la tombe après les fouilles*

5

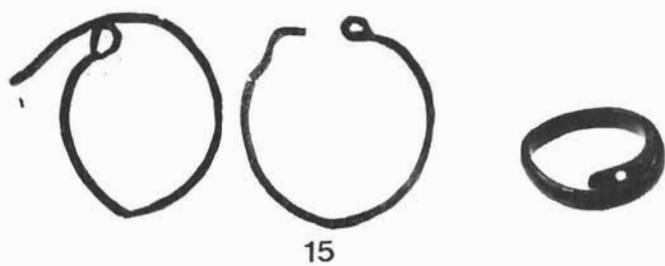
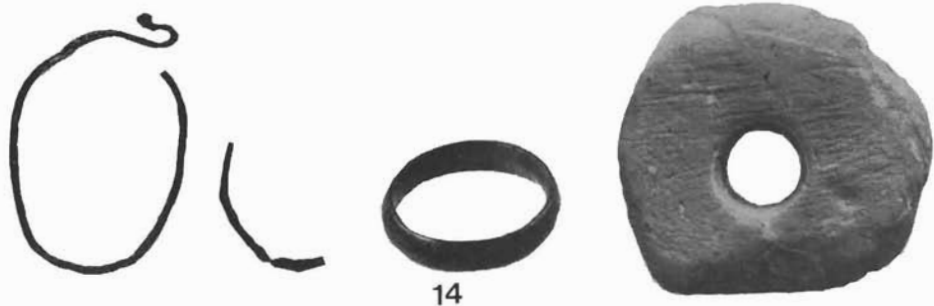
6

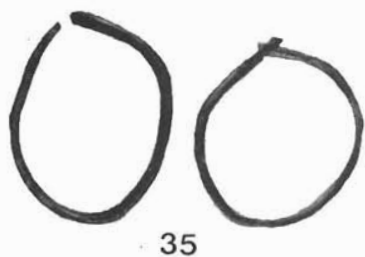
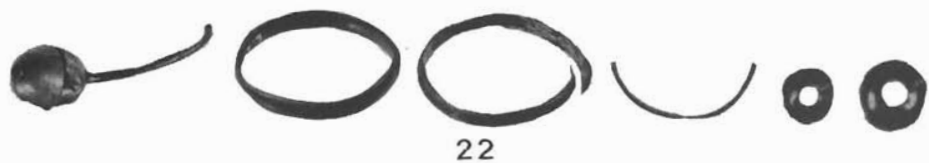

7

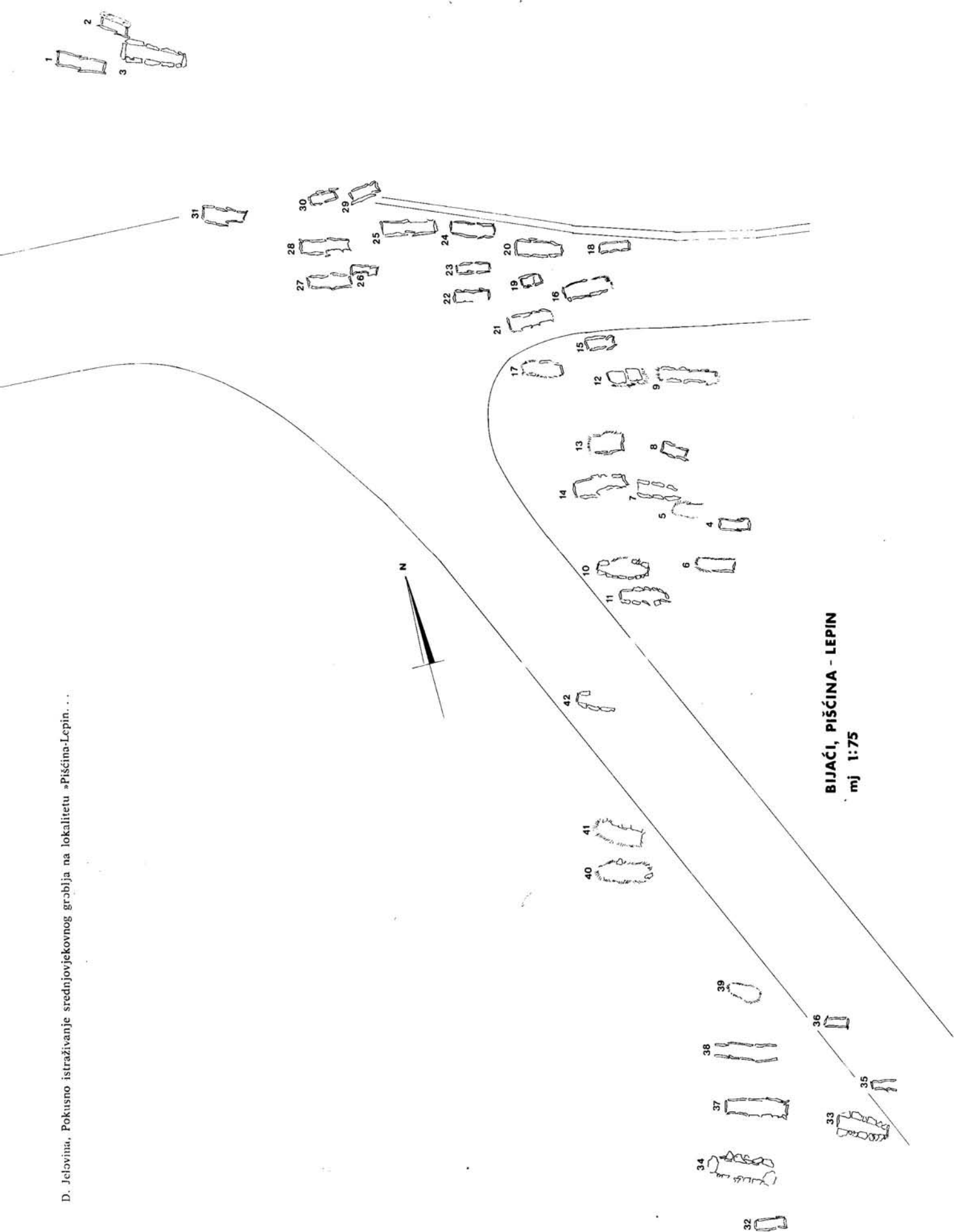

10

D. Jelovina, Pokusno istraživanje srednjovjekovnog groblja na lokalitetu »Piščina-Lepin...«

BIJAĆI, PIŠĆINA - LEPIN
mj 1:75